

ศึกษาข้อยกเว้นเพื่อกิจการสื่อมวลชนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562: นักข่าวพลเมืองและ ผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์

Study of the Exceptions to Journalism Under the Personal Data Protection Act B.E. 2562: Citizen Journalist and Social Media Users

เมธิณี สุวรรณกิจ¹

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 99 หมู่ 9 ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000

เมลติดต่อ: methinees@nu.ac.th

Methinee Suwannakit

Faculty of Law, Naresuan University, 99, Moo 9, Tha Pho, Phitsanulok, 65000,

E-mail: methinees@nu.ac.th

Received: October 2, 2022; Revised: December 20, 2022; Accepted: May 8, 2023

บทคัดย่อ

ปัจจุบันนักข่าวพลเมืองตลอดจนผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนประเด็นสังคมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างมาก ในขณะที่เดียวกันสังคมไทยยังได้ตระหนักถึงความสำคัญของการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลและข้อมูลส่วนบุคคลกันมากยิ่งขึ้น พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์และมาตรการต่างๆ เพื่อคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยมาตรา 4(3) ได้ยกเว้นไม่บังคับใช้กับการใช้หรือการเปิดเผยข้อมูลเพื่อกิจการสื่อมวลชน อย่างไรก็ตาม อาจเกิดความไม่แน่นอนในการปรับใช้ข้อยกเว้นดังกล่าว โดยเฉพาะกรณีปัญหาว่าข้อยกเว้นกิจการสื่อมวลชนตามมาตรา 4(3) สามารถปรับใช้กับนักข่าวพลเมืองและผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ทั่วไปได้หรือไม่ บทความนี้จึงได้ทำการศึกษาความหมายและขอบเขตของกิจกรรมสื่อมวลชนที่สามารถปรับใช้ข้อยกเว้นกิจการสื่อมวลชนตามกฎหมายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลแห่งสหภาพยุโรป (EU General Data Protection Regulation) เพื่อเป็นแนวทางให้แก่ประเทศไทย จากการศึกษาพบว่า ข้อยกเว้นกิจการสื่อมวลชนในสหภาพยุโรปได้ถูกตีความ

¹ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร (Lecturer, Faculty of Law, Naresuan University).

อย่างกว้างขวางและสามารถปรับใช้กับบุคคลธรรมดาที่ไม่ได้เป็นสื่อโดยอาชีพได้หากบุคคลดังกล่าวได้กระทำกิจการสื่อมวลชน อย่างไรก็ตามการตีความขอบเขตของกิจการสื่อมวลชนยังมีความไม่ชัดเจนบางประการ ในการนี้ผู้เขียนได้เสนอว่ากิจกรรมของบุคคลธรรมดาที่จะเข้าข่ายยกเว้นกิจการสื่อมวลชนได้ต้องเข้าองค์ประกอบสำคัญสองประการ หนึ่ง เป็นกิจกรรมที่มีเจตนาและสามารถสื่อสารต่อสาธารณะได้ในวงกว้าง สอง เป็นกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะอย่างแท้จริงโดยต้องมีน้ำหนักมากกว่าความจำเป็นในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ ประเภทข้อความหรือข้อมูล คือ ตัวแปรสำคัญในการชั่งน้ำหนักระหว่างการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

คำสำคัญ: พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 นักข่าวพลเมือง ผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ ข้อยกเว้นกิจการสื่อมวลชน

Abstract

While citizen journalists and social media users have played a vital role in driving public matters and encouraging citizen participation in a democratic society, the significance of privacy and personal data protection has been progressively recognised in Thailand. In 2019, Thailand's Personal Data Protection Act B.E. 2562 was enacted. Several rules and safeguards are provided by the new Act to protect personal data. According to section 4(3), the use or disclosure of personal data for journalistic purposes is exempt from the Act. The journalism exception does, however, raise some questions and uncertainties. Particularly, it is questionable whether the journalism exception could apply to those citizen journalists and social media users. This article therefore examines the meaning of journalist activities and the extent of the journalism exception in the EU General Data Protection Regulation. It is found that the journalism exception has been interpreted broadly in the EU. Irrespective of the professional journalist status, the journalism exception could apply to citizen journalists or social media users if they perform journalist activities. Nonetheless, there are some uncertainties in this area. The article suggests that the relevant journalistic activity must satisfy two criteria to be entitled to the journalism exception: first, it must be able to communicate with the general public and have the intention of doing so; and secondly, it must involve matters of public interests that outweigh the needs for personal data protection. The types of speech or information is the key factor when striking a balance between the protection of privacy and freedom of expression.

Keywords: The Personal Data Protection Act B.E. 2562, Citizen Journalist, Social Media Users, Journalism Exception

1. บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยได้มีการตื่นตัวเรื่องสิทธิส่วนบุคคลและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลกันมากขึ้นตั้งแต่ยังปรากฏการล่วงละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลอย่างกว้างขวาง พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 จึงได้กำหนดหลักเกณฑ์ กลไก และมาตรการต่าง ๆ เพื่อกำกับดูแลและให้การคุ้มครองแก่ข้อมูลส่วนบุคคล อย่างไรก็ตามเนื่องจากพระราชบัญญัติดังกล่าวเพิ่งมีผลบังคับใช้ในราชอาณาจักรไทยในวันที่ 1 มิถุนายน 2565 ที่ผ่านมา จึงอาจเกิดปัญหาการตีความและการปรับใช้ในหลายประเด็น บทความนี้จะทำการศึกษาและวิเคราะห์เฉพาะปัญหาการปรับใช้ข้อยกเว้นกิจการสื่อสารมวลชนตามมาตรา 4(3) ซึ่งกำหนดว่า “พระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่บังคับใช้แก่บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ทำการเก็บรวบรวมไว้เฉพาะเพื่อกิจการสื่อสารมวลชน...อันเป็นไปตามจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพหรือเป็นประโยชน์สาธารณะ” โดยจะมุ่งศึกษาว่าข้อยกเว้นดังกล่าวสามารถปรับใช้กับนักข่าวพลเมือง (Citizen Journalist) หรือบุคคลธรรมดาผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ (social media users) ได้หรือไม่ และกิจกรรมสื่อสารมวลชนใดบ้างที่จะเข้าข้อยกเว้นตามมาตรา 4(3) นี้

นับตั้งแต่ยุคเว็บ 2.0 (web 2.0) ประชาชนทั่วไปสามารถปฏิบัติหน้าที่เป็นสื่อผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น กระตุ้นให้เกิดวัฒนธรรมการมีส่วนร่วมและการแสดงความคิดเห็นซึ่งอาจก่อให้เกิดผลดีต่อสาธารณะและสังคมประชาธิปไตยโดยรวม ปัจจุบันในประเทศไทยปัจเจกชนหรือบุคคลธรรมดาผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ต่างมีความสามารถในการผลิตรายการหรือนำเสนอข่าวสารและความบันเทิงต่อสาธารณชนในวงกว้าง สถานะของสื่อมวลชนและผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ทั่วไปจึงอาจเกิดการทับซ้อนกัน นักข่าวพลเมืองคือบุคคลทั่วไปที่ไม่ใช่นักข่าวอาชีพแต่ได้ทำตัวเสมือนสื่อมวลชนในการรายงานข่าว แลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือเผยแพร่ข้อมูลที่เป็นประเด็นสาธารณะหรือเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะโดยอาจมีการเก็บรวบรวมข้อมูล ตรวจสอบแก้ไข และเผยแพร่ข่าวสารในลักษณะเดียวกันกับสื่อมวลชนแบบดั้งเดิม (traditional media) แต่นักข่าวพลเมืองจะไม่ใช้สื่อดั้งเดิม อาทิ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หรือวิทยุ ในการเผยแพร่ข้อมูลโดยจะใช้สื่อสังคมออนไลน์ เช่น บล็อก เว็บไซต์ เฟซบุ๊ก ในการเผยแพร่แทน² ในการนี้นักข่าวพลเมืองจึงมีอีกสถานะหนึ่งคือผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ อย่างไรก็ตามเนื่องจากเนื้อหาหรือข้อมูลต่าง ๆ ที่นำเสนอบนสื่อสังคมออนไลน์นั้นมีความหลากหลาย ตั้งแต่การพูดคุยเพื่อสื่อสารกับเพื่อนหรือครอบครัว การนิทา การวิพากษ์วิจารณ์สังคมและการเมือง ตลอดจนการนำเสนอข่าวอย่างมืออาชีพ บุคคลธรรมดาหรือผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ทั่วไปจึงไม่อาจมีสถานะเสมือนสื่อมวลชนในทุกกรณี นอกจากนั้นที่มาของ

² Melissa Wall, “Citizen Journalism: A Retrospective on what we Know, and Agenda for what we don’t,” *Digital Journalism* 6, no 3 (2015): 797-813.

การรับรองเสรีภาพสื่อและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นยังในประเทศไทยยังมีความแตกต่างกัน จึงเกิดปัญหาสำคัญซึ่งควรพิจารณานักข่าวพลเมืองหรือผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ควรได้รับความคุ้มครองเหมือนสื่อมวลชนซึ่งได้รับการยกเว้นหน้าที่และความรับผิดชอบประการในกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองส่วนบุคคลหรือไม่ เพียงใด และกิจกรรมใดบ้างที่ควรเข้าข่ายยกเว้น กิจการสื่อมวลชนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. 2562 (พระราชบัญญัติ คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล)

เนื่องจากเนื้อหาของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทยนั้นส่วนใหญ่ได้ รับอิทธิพลมาจากกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของสหภาพยุโรป The European Union (EU) ที่มีชื่อว่า ระเบียบการคุ้มครองข้อมูลทั่วไป (General Data Protection Regulation ต่อไปจะเรียกว่า GDPR) บทความนี้จะจึงได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบขอบเขตของข้อยกเว้นกิจการ สื่อมวลชนตามกฎหมายไทยและ GDPR โดยเริ่มต้นบทความจะกล่าวถึงที่มาและความสำคัญ ของกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของยุโรปและของไทยตลอดจนเหตุผลและความสำคัญ ของข้อยกเว้นของกิจการสื่อมวลชนโดยสังเขป ลำดับต่อมาจึงจะวิเคราะห์ความหมาย และขอบเขตของกิจการสื่อมวลชนรวมถึงบุคคลที่สามารถได้รับประโยชน์จากข้อยกเว้นดังกล่าว ทั้งนี้ บทความจะมุ่งศึกษาและวิเคราะห์เฉพาะกรณีนักข่าวพลเมืองและผู้ใช้งานสื่อสังคม ออนไลน์ ในลำดับสุดท้ายจึงจะได้เสนอแนะแนวทางการตีความ การปรับใช้ หลักเกณฑ์ ที่ควรพิจารณาและเสนอการออกกฎหมายลูกเพิ่มเติม เพื่อให้การปรับใช้ข้อยกเว้นกิจการ สื่อมวลชนตามพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทยมีความชัดเจนและเหมาะสม เพื่อป้องกันปัญหาการตีความที่อาจจะเกิดขึ้น และเพื่อให้เกิดการคุ้มครองที่ได้สัดส่วนระหว่าง สิทธิส่วนบุคคลและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

2. ที่มาและความสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยสังเขป

กฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเป็นที่รู้จักและใช้บังคับในสหภาพยุโรป มาเป็นเวลากว่า 20 ปี ผ่านกฎหมายที่มีชื่อว่า EU Data Protection Directive 95/46/EC (ต่อไป จะเรียกว่า DPD) เนื่องจากการประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคลมีความจำเป็นต่อการค้าและเป็น ประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจ แต่ในขณะเดียวกันการประมวลผลนั้นอาจทำให้เกิดการละเมิด สิทธิพื้นฐานที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามกฎหมายยุโรปโดยเฉพาะสิทธิส่วนบุคคล จึงมีความจำเป็นต้องกำกับดูแลการเก็บและใช้ข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อคุ้มครองสิทธิพื้นฐานของ ปัจเจกชน นอกจากนั้นเพื่อขจัดอุปสรรคและส่งเสริมการเคลื่อนย้ายข้อมูลภายในสหภาพยุโรป มาตรฐานการกำกับดูแลและคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสมาชิกจึงควรมีมาตรฐาน

เดียวกัน³ จากเหตุผลดังกล่าวจึงก่อให้เกิดกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล DPD ขึ้น ต่อมาในเดือนพฤษภาคมปี พ.ศ. 2561 ระเบียบการคุ้มครองข้อมูลทั่วไป (GDPR) ได้มีผลบังคับใช้แทน DPD ในสหภาพยุโรป โดยกฎหมายฉบับใหม่นี้ได้มีการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงหลักการที่สำคัญหลายประการเพื่อขยายขอบเขตการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เพื่อให้ประชาชนทั่วไปมีความเชื่อมั่นว่าข้อมูลส่วนบุคคลของพวกเขาจะได้รับความคุ้มครองอย่างเต็มที่ และเพื่อส่งเสริมระบบเศรษฐกิจดิจิทัลในสหภาพยุโรปตลอดจนระบบเศรษฐกิจโลก⁴

ทั้งนี้ หลักการที่กำหนดใน GDPR ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อประเทศไทย ได้แก่ หลักการใช้อำนาจนอกอาณาเขต (extraterritorial jurisdiction) กล่าวคือ การกำหนดให้การประมวลผลข้อมูลส่วนบุคคล (processing) ของบุคคลที่อาศัยอยู่ในสหภาพยุโรปต้องอยู่ภายใต้กรอบของ GDPR แม้ผู้ควบคุมข้อมูล (Data Controller) หรือผู้ประมวลผลข้อมูล (Data Processor) จะอยู่นอกเขตสหภาพยุโรปหากเป็นการเสนอสินค้าหรือบริการแก่บุคคลที่อยู่ในสหภาพยุโรป หรือการเฝ้าสังเกต (monitor) พฤติกรรมของบุคคลดังกล่าว⁵ ดังนั้น ผู้ประกอบการไทยจึงต้องมีการปรับตัวเพื่อให้มาตรการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของตนเป็นไปตามมาตรฐาน GDPR ถ้าต้องการติดต่อทำธุรกิจกับบุคคลที่อาศัยอยู่ในสหภาพยุโรป นอกจากนั้นเพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่าประเทศไทยจะให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเพียงพอและได้มาตรฐานเท่าเทียมสหภาพยุโรปและได้มาตรฐานสากล เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล การค้าและการลงทุนทั้งภายในและระหว่างประเทศ เพื่อป้องกันการเก็บรวบรวม ใช้ หรือประมวลผลข้อมูลอันมิชอบซึ่งอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่เจ้าของข้อมูล เพื่อคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลที่ได้มีการรับรองในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ตลอดจนเพื่อให้มีการเยียวยาผู้เสียหายจากการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในปี พ.ศ. 2562 ประเทศไทยจึงได้มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลขึ้น โดยเนื้อหาส่วนใหญ่ในพระราชบัญญัตินี้มีความสอดคล้องกับเนื้อหาใน GDPR

3. เหตุผลและความสำคัญของข้อยกเว้นกิจการสีอมวลชนในกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

นอกจากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้นการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและสิทธิส่วนบุคคลยังมีความสำคัญต่อสังคมประชาธิปไตยเนื่องจากการคุ้มครองดังกล่าวช่วยส่งเสริม

³ Gloria Gonzalez Fuster, *The Emergence of Personal Data Protection as a Fundamental Right of the EU* (Switzerland: Springer International Publishing, 2014), 123-135.

⁴ Paul Voigt and Axel von dem Bussche, *The EU General Data Protection Regulation (GDPR) A Practical Guide* (Switzerland: Springer International Publishing, 2017), 2.

⁵ The EU Data Protection Regulation, Article 3(2).

ให้การตัดสินใจทางการเมือง⁶ การใช้เสรีภาพและการลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้งเป็นไปอย่างอิสระ⁷ และยังช่วยพัฒนาศักยภาพของบุคคลเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมอย่างไรก็ตามนอกจากการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลรัฐยังมีหน้าที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพพื้นฐานอื่นๆ เช่น เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นซึ่งมีความสำคัญต่อสังคมประชาธิปไตยเช่นเดียวกัน เนื่องจากเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนั้นก่อให้เกิดการตั้งคำถาม การถกเถียง และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งจะนำไปสู่การค้นพบความจริงที่สำคัญต่อสังคม และยังก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในสหภาพยุโรป สิทธิส่วนบุคคลและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นได้ถูกรับรองและคุ้มครองตาม มาตรา 8 และ มาตรา 10 แห่งอนุสัญญาคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของพลเมืองยุโรป (The European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms) ตามลำดับ ทั้งนี้ สิทธิส่วนบุคคลและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นไม่ถือเป็นสิทธิแบบเสรีเด็ดขาดที่ใครจะล่วงละเมิดมิได้แต่อาจถูกจำกัดเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ใน มาตรา 8(2) ได้บัญญัติว่าการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลอาจมีความจำเป็นต่อการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น⁸ และ มาตรา 10(2) ก็ได้บัญญัติในลักษณะเดียวกันว่าการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอาจจำเป็นต่อการปกป้องสิทธิในชื่อเสียงหรือสิทธิอื่นๆ⁹ ดังนั้นในสหภาพยุโรปและสหราชอาณาจักรนั้น สิทธิส่วนบุคคลและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นจึงมีความสำคัญเท่าเทียมกันโดยไม่มีสิทธิใดเหนือกว่ากัน¹⁰ อนึ่ง เป็นที่สังเกตว่าใน มาตรา 10 แห่งอนุสัญญาสิทธิมนุษยชนยุโรปเสรีภาพสื่อ (media freedom) ได้ถูกรับรองและคุ้มครองภายใต้การคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น (freedom of expression) แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันใกล้ชิดของเสรีภาพสื่อและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในสหภาพยุโรป

อย่างไรก็ตามในกิจการสื่อมวลชนเสรีภาพสื่อหรือเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นมักเกิดความขัดแย้งกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหรือสิทธิส่วนบุคคลอยู่บ่อยครั้ง เช่น การแสดงความคิดเห็นหรือเปิดเผยข้อเท็จจริงอันเป็นการใช้เสรีภาพสื่อหรือเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอาจละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้ที่ถูกเปิดเผยข้อมูลและอาจทำให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลดังกล่าว แต่หากข้อมูลส่วนบุคคลไม่สามารถรวบรวมและเปิดเผยได้เลยอาจทำให้สื่อและประชาชนเกิดความหวาดกลัวไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ ซึ่งในท้ายที่สุดอาจส่งผลเสียต่อประเทศและสังคมประชาธิปไตยโดยรวม (chilling effect) เนื่องจาก

⁶ Thomas Nagel, "Concealment and Exposure," *Philosophy & Public Affairs* 27, no. 1 (1998): 3-30.

⁷ Ruth Gavison, "Privacy and the Limits of Law," *The Yale Law Journal* 89, no. 3 (1980): 421-471.

⁸ The European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms, Article 8(2).

⁹ The European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms, Article 10(2).

¹⁰ *Campbell v Mirror Group Newspapers Ltd* [2004] UKHL 22, *Von Hannover v Germany* (No 2) [2012] European Court of Human Rights 40660/08.

สิทธิส่วนบุคคลและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นต่างมีความสำคัญต่อสังคมประชาธิปไตย และต่างสนับสนุนและส่งเสริมซึ่งกันและกัน เมื่อสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวเกิดความขัดแย้งกันมาตราบการคุ้มครองจึงต้องมีความสมดุลและได้สัดส่วน เพื่อลดความขัดแย้งและเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพมีความเหมาะสมและได้สัดส่วน DPD และ GDPR จึงได้กำหนดให้ประเทศสมาชิกออกกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยให้มีการรวมขอมหรือลดความขัดแย้งกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นหรือการประมวลผลข้อมูลเพื่อกิจการสื่อสารมวลชนด้วย¹¹ ด้วยเหตุผลดังกล่าวกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประเทศสมาชิกแห่งสหภาพยุโรปจึงได้บัญญัติให้การประมวลผลเพื่อกิจการสื่อสารมวลชนได้รับการยกเว้นจากการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลบางประการ

ในประเทศไทยสิทธิส่วนบุคคลและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นต่างถูกรับรองและคุ้มครองตามมาตรา 32 และ 34 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (รัฐธรรมนูญ) ตามลำดับ ทั้งนี้ มาตรา 32 แห่งรัฐธรรมนูญได้บัญญัติว่า “การละเมิดต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ” และมาตรา 34 บัญญัติว่า “การจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นจะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเฉพาะเพื่อรักษาความมั่นคงของรัฐ เพื่อคุ้มครองสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเพื่อป้องกันสุขภาพของประชาชน” จากมาตราที่กล่าวมาข้างต้นเห็นได้ว่าสิทธิส่วนบุคคลและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นต่างมีความสำคัญต่อสังคมและรัฐไทย อย่างไรก็ตามการใช้สิทธิและเสรีภาพดังกล่าวอาจถูกจำกัดได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นโดยเฉพาะเพียงเท่าที่จำเป็น ดังนั้น สิทธิส่วนบุคคลและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นจึงไม่ถือเป็นสิทธิแบบเสรีเด็ดขาดที่ใครจะล่วงละเมิดมิได้ เช่นเดียวกับแนวคิดของสหภาพยุโรป อนึ่ง รัฐธรรมนูญไทยได้รับรองและคุ้มครองเสรีภาพสื่อต่างหากจากเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นต่างจากอนุสัญญาสิทธิมนุษยชนยุโรป โดยได้มีการกำหนดรายละเอียดในการคุ้มครองเสรีภาพสื่อโดยเฉพาะแยกจากเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในมาตรา 35 ซึ่งบัญญัติว่า “บุคคลซึ่งประกอบวิชาชีพสื่อสารมวลชนย่อมมีเสรีภาพในการเสนอข่าวสารหรือการแสดงความคิดเห็นตามจริยธรรมแห่งวิชาชีพ” สะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของเสรีภาพสื่อและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นภายใต้กฎหมายไทย ซึ่งอาจส่งผลต่อการตีความข้อยกเว้นเพื่อกิจการสื่อสารมวลชน

¹¹ EU Data Protection Directive 95/46/EC, Art 9 และ EU General Data Protection Regulation, Art 85.

จากการตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิส่วนบุคคลและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเสรีภาพสื่อ พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลจึงได้กำหนดข้อยกเว้นเพื่อกิจการสื่อมวลชนในลักษณะคล้ายคลึงกับ GDPR โดยในมาตรา 4(3) ได้กำหนดอย่างชัดเจนว่า พระราชบัญญัตินี้ไม่ใช้บังคับแก่ “บุคคลหรือนิติบุคคลซึ่งใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ทำการเก็บรวบรวมไว้เฉพาะเพื่อกิจการสื่อมวลชน...อันเป็นไปตามจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพหรือเป็นประโยชน์สาธารณะเท่านั้น” อย่างไรก็ตาม เนื่องจากพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลเพิ่งเริ่มใช้บังคับในราชอาณาจักรไทยจึงอาจเกิดความไม่แน่นอนในการปรับใช้ การให้นิยามและการกำหนดขอบเขตของกิจการสื่อมวลชน ตลอดจนการตีความบุคคลที่จะได้รับประโยชน์จากข้อยกเว้นตามมาตรา 4(3) ในลำดับถัดไป บทความนี้จึงจะได้ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาการปรับใช้ข้อยกเว้นเพื่อกิจการสื่อมวลชนของสหภาพยุโรปโดยเฉพาะกรณีนักข่าวพลเมืองและผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อเสนอแนวทางการปรับใช้ที่เหมาะสมแก่ประเทศไทยต่อไป

4. การปรับใช้ข้อยกเว้นสื่อมวลชน: กรณีศึกษานักข่าวพลเมืองและผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์

จากการศึกษาแนวทางของสหภาพยุโรปพบว่าบุคคลธรรมดาอาจได้รับการคุ้มครองการแสดงความคิดเห็นเสมือนเป็นสื่อมวลชนตามข้อยกเว้นกิจการสื่อมวลชนในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้โดยขึ้นอยู่กับประเภทของการพูด ข้อความ หรือเนื้อหาที่นำเสนอ (type of speech) ความเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ประกอบกับความสามารถในการสื่อสารต่อสาธารณชนในวงกว้าง ทั้งนี้ ความหมายของกิจการสื่อมวลชนและข้อยกเว้นกิจการสื่อมวลชนได้ถูกตีความและปรับใช้อย่างกว้างขวางในสหภาพยุโรปเนื่องจากศาลได้ตระหนักถึงความสำคัญในการมีส่วนร่วมของประชาชนและความสำคัญในการคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอันจะเป็นประโยชน์ต่อสังคมประชาธิปไตย ข้อยกเว้นกิจการสื่อมวลชนจึงสามารถปรับใช้กับปัจเจกชนได้โดยศาลจะพิจารณาว่าปัจเจกชนดังกล่าวได้ทำกิจกรรมสื่อมวลชนหรือปฏิบัติหน้าที่ของสื่อหรือไม่ กล่าวอีกนัยหนึ่ง สหภาพยุโรปได้ให้ความสำคัญกับกิจกรรมของสื่อมวลชน (journalist activities) มากกว่าสถานะของสื่อมวลชนโดยอาชีพ นอกจากนั้นศาลยังไม่ให้ความสำคัญกับความเป็นองค์กรหรือนิติบุคคล (status-neutral) ตลอดจนชนิดของสื่อที่ใช้สื่อสาร (medium-neutral)¹² ในการนี้ ศาลยุโรปได้นิยามความหมายของกิจกรรมเพื่อวัตถุประสงค์สื่อมวลชนในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอย่างกว้าง โดย

¹² Benjamin Wong, “The Journalism Exception in UK Data Protection Law,” *Journal of Media Law* 12, no.2 (2020): 216-236.

ให้หมายถึง “การเปิดเผยข้อมูล ความคิดเห็นหรือความนึกคิดต่อสาธารณะ”¹³ อื่นๆ นอกจากการเผยแพร่ข้อมูลหรือข่าวสาร (publication) ก็อาจเฉพาะเพื่อสื่อมวลชนยังให้รวมถึงกิจกรรมต่างๆ ก่อนการนำเสนอข่าว ตั้งแต่การรวบรวมข้อมูล การพิสูจน์ข้อเท็จจริง การเรียบเรียงและแก้ไขเนื้อหาหรือข้อมูล (pre-publication)¹⁴

ดังนั้น ในสหภาพยุโรปปัจจุบันที่ทำกิจกรรมสื่อมวลชนผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ หรือนักข่าวพลเมืองจึงอาจมีสถานะเสมือนเป็นสื่อมวลชนและอาจเข้าข้อเว้นกิจการสื่อมวลชนตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้ เช่น ในคดี *Magyar Helsinki Bizottság v Hungary* ศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปได้วินิจฉัยว่าการทำหน้าที่ของบล็อกเกอร์และผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่มีชื่อเสียงหรือมีผู้ติดตามเป็นจำนวนมาก มีสถานะคล้ายคลึงกับสื่อมวลชนที่มีบทบาทในการเฝ้าติดตามสังคม (public watchdog) บุคคลดังกล่าวจึงสมควรได้รับการคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในลักษณะเดียวกับสื่อมวลชนตาม Article 10¹⁵ ในคดี *Buivids*¹⁶ ศาลยุติธรรมแห่งสหภาพยุโรป (Court of Justice of the European Union) ยังได้วินิจฉัยว่า ข้อยกเว้นของกิจการสื่อมวลชนในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลสามารถปรับใช้กับปัจเจกชนที่ทำหน้าที่สื่อด้วย แม้บุคคลดังกล่าวจะไม่ได้เป็นผู้สื่อข่าวมืออาชีพก็ตาม นอกจากนั้น ในคดี *Youth Initiative for Human Rights v Serbia* ศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปยังได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ในปัจจุบันการแบ่งแยกระหว่างนักข่าวอาชีพและผู้พูดอื่นๆ ในสังคม ได้ค่อยๆ เลือนหายไป¹⁷ อย่างไรก็ตามปัจเจกชนหรือผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ทั่วไปไม่อาจมีสถานะเป็นสื่อมวลชนได้ในทุกกรณี จากการพิจารณา รวบรวม และวิเคราะห์คำวินิจฉัยของศาลยุโรปและศาลสหราชอาณาจักร พบว่าปัจเจกชนจะสามารถอ้างการคุ้มครองในฐานะสื่อมวลชนหรืออ้างข้อยกเว้นกิจการสื่อมวลชนตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้ต้องเข้าองค์ประกอบ 2 ประการดังต่อไปนี้

ประการแรก จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่ากิจกรรมเพื่อวัตถุประสงค์สื่อมวลชน หมายถึง “การเปิดเผยข้อมูล ความคิดเห็นหรือความนึกคิดต่อสาธารณะ” การเผยแพร่ข้อมูลของบุคคลธรรมดาที่จะสามารถอ้างข้อยกเว้นกิจการสื่อมวลชนได้จึงต้องเป็นการเผยแพร่ที่มีเจตนาและมีความสามารถในการเข้าถึงสาธารณชนในวงกว้าง มิใช่เป็นแค่การติดต่อสื่อสารหรือเผยแพร่กันภายในหรือเฉพาะกลุ่ม เช่น ในคดี *Rudd v Bridle* ศาลอังกฤษและเวลส์

¹³ Case C-73/07 Satakunnan Markkinapörssi and Satamedia [2008] ECLI:EU:C:2008:727, para 61 และ Case C-345/17 Buivids [2019] ECLI:EU:C:2019:122, para 53.

¹⁴ Wong, “The Journalism Exception in UK Data Protection Law.”; Sugar v British Broadcasting Corporation [2012] UKSC 4, [2012] 1 WLR 439.

¹⁵ *Magyar Helsinki Bizottság v Hungary* [GC], App. No. 18030/11, 8 November 2016, para. 168.

¹⁶ Case C-345/17 Buivids [2019].

¹⁷ *Youth Initiative for Human Rights v Serbia* (no 48135/06) (2013) 36 BHRC 687.

ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่าการประมวลผลข้อมูลเพื่อการสื่อสารภายในที่ไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณชนในวงกว้างไม่ถือว่าเป็นการประมวลผลเพื่อกิจการสื่อมวลชน¹⁸

ประการที่สอง ในคดี Buivids ศาลยุติธรรมแห่งสหภาพยุโรป ได้กล่าวว่าการเผยแพร่ข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตไม่อาจถือว่าเป็นการบงกชกิจการสื่อมวลชนทุกประเภท¹⁹ ดังนั้น ข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกเปิดเผยต้องเป็นข้อมูลเพื่อกิจการสื่อมวลชนที่สมควรได้รับการคุ้มครองได้สัดส่วนและสมดุลกับความสำคัญในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหรือสิทธิส่วนบุคคลของเจ้าของข้อมูล อย่างไรก็ตามแนวทางของศาลยุโรปยังมีความไม่ชัดเจนว่าข้อมูลที่ถูกเปิดเผยประเภทใดหรือลักษณะใดบ้างจะถือว่าเป็นข้อมูลที่เข้าข่ายยกเว้นเพื่อกิจการสื่อมวลชน ความคิดเห็นในแนวทางแรกได้เสนอว่าการเปิดเผยข้อมูลเพื่อกิจการสื่อมวลชนที่จะเข้าข่ายยกเว้นนี้ได้ให้หมายความถึงการเปิดเผยข้อมูลหรือการแสดงความคิดเห็นเพื่อประโยชน์สาธารณะที่แท้จริงเท่านั้น ส่วนความคิดเห็นในแนวทางที่สองได้เสนอให้พิจารณาว่าข้อมูลที่เปิดเผยนั้นสาธารณชนได้ประโยชน์หรือมีเหตุผลอันสมควรที่จะรับรู้หรือไม่²⁰ ข้อเสนอแนวทางที่สองนี้ถือเป็นการปรับใช้และตีความอย่างกว้างโดยไม่จำเป็นต้องเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะอย่างแท้จริง ในการนี้ ศาลแห่งสหราชอาณาจักรได้ตัดสินคดีตามแนวทางที่หนึ่ง เช่น ในคดี *Law Society (and others) v Rick Kordowski* ศาลสูงได้วินิจฉัยว่า ทุกวันนี้ทุกคนที่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้อาจเกี่ยวข้องกับกิจการสื่อมวลชนได้ แต่การที่จะอ้างความคุ้มครองเรื่องกิจการสื่อมวลชนได้นั้นต้องเป็นการสื่อสารต่อสาธารณชนในวงกว้างในเรื่องที่จำเป็นและเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะโดยแท้เท่านั้น²¹ ในลักษณะเดียวกันในคดี *R v Martin A* ศาลได้วินิจฉัยว่า เสรีภาพตามมาตรา 10 เป็นเสรีภาพที่มอบให้แก่ทุกคนตามแนวทางการตีความของศาลยุโรป แต่บุคคลที่แจ้งข้อมูลต่อสาธารณะในเรื่องที่เกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะเท่านั้นที่จะสามารถได้รับความคุ้มครองในฐานะสื่อมวลชน²²

ในประเด็นนี้ผู้เขียนเห็นด้วยกับแนวทางแรกหรือแนวทางของศาลสหราชอาณาจักร กล่าวคือ ผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์หรือนักข่าวพลเมืองจะอ้างข้อยกเว้นสื่อมวลชนได้ต้องเป็นการเปิดเผยข้อมูลเพื่อประโยชน์สาธารณะที่แท้จริงเท่านั้น ถึงแม้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเสรีภาพสื่อจะถูกรับรองรวมกันในมาตรา 10 แห่งอนุสัญญามนุษยชนยุโรปซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันใกล้ชิดของเสรีภาพทั้งสอง ศาลสิทธิมนุษยชนยุโรป (European Court of Human Rights) ยังได้ตระหนักถึงความแตกต่างของบทบาทและความสำคัญของ

¹⁸ *Rudd v Bridle* [2019] EWHC 893 (QB) [82].

¹⁹ Case C-345/17 *Buivids* [2019] ECLI:EU:C:2019:122, para 58.

²⁰ Wong, "The Journalism Exception in UK Data Protection Law," 223-224.

²¹ *Law Society (and others) v Rick Kordowski* [2011] EWHC 3185 (QB). At [99].

²² *R v Marine A* [2013] EWCA Crim 2367. [2014] 1 WLR 3326 at [56].

สื่อมวลชนโดยได้ให้ความคุ้มครองเป็นพิเศษแก่สื่อมวลชน²³ การที่กฎหมายมอบสิทธิพิเศษอภิสิทธิ์หรือการคุ้มครองแก่สื่อมวลชนเป็นพิเศษก็เพื่อประโยชน์ของสาธารณะเท่านั้น เนื่องจากสื่อมวลชนมีหน้าที่เป็นสื่อกลางส่งผ่านข้อมูลแก่ประชาชนและทำหน้าที่ตรวจสอบรัฐบาลหรือองค์กรสาธารณะเพื่อสาธารณะประโยชน์²⁴ ดังนั้น สื่อมวลชนจึงไม่สามารถแสดงความคิดเห็นหรือเผยแพร่ข้อมูลโดยอ้างประโยชน์ส่วนตนได้ซึ่งต่างจากปัจเจกชนทั่วไป ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้เขียนจึงเห็นว่าการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่จะเข้าข่ายยกเว้นของกิจการสื่อมวลชนได้ควรเป็นการเปิดเผยข้อมูลเพื่อประโยชน์ของสาธารณะอย่างแท้จริงเท่านั้น กล่าวอีกนัยหนึ่งกิจกรรมของปัจเจกหรือการแสดงความคิดเห็นเพื่อประโยชน์ส่วนตน เช่น เพื่อพัฒนาหรือเติมเต็มตนเอง (self-fulfillment) หรือการเปิดเผยข้อมูลเพื่อความบันเทิงที่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อสาธารณะประโยชน์อย่างแท้จริงจึงไม่สามารถเข้าข่ายยกเว้นกิจการสื่อมวลชนได้ นอกจากนี้การเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวต้องมีน้ำหนักความสำคัญมากเพียงพอที่จะจำกัดการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหรือสิทธิส่วนบุคคล กล่าวโดยสรุป ข้อยกเว้นกิจการสื่อมวลชนในกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลสามารถปรับใช้กับผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์หรือนักข่าวพลเมืองได้ แต่ต้องเข้าองค์ประกอบสำคัญสองประการคือต้องเจตนาและได้เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลต่อสาธารณะในวงกว้างและข้อมูลดังกล่าวต้องเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะที่แท้จริง

ในลักษณะเดียวกันข้อยกเว้นกิจการสื่อมวลชนตามมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทยก็ได้กำหนดว่า พระราชบัญญัตินี้ไม่ใช้บังคับแก่ “บุคคลหรือนิติบุคคล” ดังนั้น ข้อยกเว้นนี้จึงอาจปรับใช้ได้กับทั้งสื่อที่เป็นบุคคลธรรมดาและองค์กรสื่อมวลชนที่มีสภาพเป็นนิติบุคคล อย่างไรก็ตามพระราชบัญญัตินี้ยังได้กำหนดต่อมาว่า การที่จะเข้าข่ายยกเว้นตามมาตรา 4(3) ได้ต้องเป็นการใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ทำการเก็บรวบรวมไว้เฉพาะเพื่อกิจการสื่อมวลชน “อันเป็นไปตามจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพหรือเป็นประโยชน์สาธารณะเท่านั้น” นอกจากนั้นจากที่ได้กล่าวมาแล้วเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและเสรีภาพสื่อยังถูกรับรองในรัฐธรรมนูญไทยในมาตราที่ต่างกันโดยถูกรับรองตามมาตรา 34 และตามมาตรา 35 ตามลำดับ จึงทำให้เกิดปัญหาการตีความในสองประเด็น ประเด็นที่หนึ่ง ข้อยกเว้นกิจการสื่อมวลชนต้องปรับใช้แก่สื่อมวลชนที่มีสถานะเป็นสื่อโดยอาชีพซึ่งปฏิบัติตามจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพเท่านั้นหรือไม่ และบุคคลใดบ้างที่สามารถอ้างข้อยกเว้นกิจการสื่อมวลชนได้ ประเด็นที่สอง กิจกรรมใดบ้างที่ถือว่าเป็นกิจการสื่อมวลชนอันจะเข้าข่ายยกเว้นดังกล่าว

²³ *Observer and Guardian v UK* [1992] 14 EHRR 153., *Jersild v. Denmark* (1995) 19 EHRR 1, *Bladet Tromsø and Stensaas v Norway* (2000) 29 EHRR 125, *Bergens Tidende v Norway* (2001) 31 EHRR 16, *Busuioc v Moldova* (2006) 42 EHRR 14.

²⁴ Jacob Rowbottom, *Media Law* (UK: Hart Publishing, 2018), 18-19.

ในประเด็นที่หนึ่ง ถึงแม้พระราชบัญญัตินี้จะได้กำหนดว่ากิจการสื่อมวลชนต้องเป็นไปตามจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพอันอาจหมายถึงบุคคลที่เป็นสื่อมวลชนโดยอาชีพ ก็ยังได้กำหนดต่อมาว่า “หรือเป็นประโยชน์สาธารณะ” ประกอบกับการที่พระราชบัญญัติได้กำหนดให้ใช้กับบุคคลธรรมดาได้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าข้อยกเว้นกิจการสื่อมวลชนไม่ได้มีเจตนาใช้กับสื่อที่เป็นองค์กรหรือสื่อมวลชนโดยอาชีพเท่านั้น แต่สามารถปรับใช้แก่บุคคลทั่วไปที่ใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นประโยชน์สาธารณะด้วยแม้จะไม่ได้เป็นสื่อโดยอาชีพ นอกจากนี้ ผู้เขียนยังเห็นว่าปัจจุบันนักข่าวพลเมืองและผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์มีความสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลและข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะไม่แพ้สื่อดั้งเดิม ทั้งยังช่วยกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ มีบทบาทในการคุ้มครองผู้บริโภค และยังมีความสำคัญในการขับเคลื่อนประเด็นสาธารณะหรือปัญหาสังคมตลอดจนช่วยตีแผ่ปัญหาต่าง ๆ ที่สื่อหลักไม่สามารถนำเสนอได้อย่างเต็มที่เพราะนักข่าวพลเมืองมีอิสระมากกว่าสื่อหลัก นักข่าวพลเมืองจึงมีความสำคัญต่อสังคมประชาธิปไตยและประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของปัจเจกเพื่อประโยชน์สาธารณะจึงสมควรได้รับการคุ้มครองในลักษณะเดียวกับสื่อโดยอาชีพ แม้เสรีภาพสื่อและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในประเทศไทยจะแตกต่างกันเสรีภาพทั้งสองก็มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดโดยเสรีภาพสื่อหนึ่งมีเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนเสรีภาพในการพูดและการแสดงความคิดเห็นของบุคคลให้ประชาชนมีโอกาสที่จะเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ และช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน²⁵ ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นผู้เขียนจึงมีความเห็นสอดคล้องกับแนวทางของสหภาพยุโรปว่า บุคคลธรรมดาผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์หรือนักข่าวพลเมืองสามารถเข้าข้อยกเว้นกิจการสื่อมวลชนได้แม้ไม่ได้เป็นสื่อโดยอาชีพหากได้ทำกิจกรรมสื่อมวลชน

ในประเด็นที่สอง ผู้เขียนเห็นว่ากิจการสื่อมวลชนที่จะเข้าข้อยกเว้นกิจการสื่อมวลชนตามมาตรา 4(3) ได้นั้นต้องเข้าองค์ประกอบสองประการตามแนวทางของสหภาพยุโรป คือ 1) กิจการสื่อมวลชนต้องเป็นกิจกรรมที่สามารถเข้าถึงสาธารณะได้ ดังนั้น การใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่จะเข้าข้อยกเว้นตามมาตรา 4(3) นี้ ต้องมีการเจตนาเผยแพร่ต่อสาธารณะในวงกว้างและมีสภาพที่สาธารณะสามารถเข้าถึงได้ (accessibility) ฉะนั้น การเผยแพร่ข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้ตั้งค่าการใช้งานให้เห็นได้เฉพาะกลุ่มหรือการส่งข้อมูลผ่านอุปกรณ์สื่อสารภายในหรือแอปพลิเคชันที่มีจุดประสงค์เพื่อการติดต่อสื่อสารเฉพาะบุคคลจึงไม่ถือเป็นกิจการสื่อมวลชนอันจะเข้าข้อยกเว้นตามมาตรา 4(3) นี้ แต่อาจเข้าข้อยกเว้นการเก็บรวบรวมใช้ หรือเปิดเผยข้อมูลเพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือเพื่อกิจกรรมในครอบครัวตามมาตรา 4(1) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้ ทั้งนี้ กิจการสื่อมวลชนที่จะเข้าข้อยกเว้นตาม

²⁵ บุญญรัตน์ โชคชานดลชัย, *กฎหมายสื่อสารมวลชน การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล และชื่อเสียง เกียรติคุณ* (พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, 2558), 13-15

มาตรา 4(3) ควรรวมถึงการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ โดยไม่คำนึงถึงประเภทของอุปกรณ์หรือสื่อที่ใช้ในการสื่อสาร (medium-neutral) ดังนั้น กิจกรรมสื่อมวลชนตามมาตรา 4(3) จึงรวมถึงการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ และกิจกรรมสื่อมวลชนยังอาจรวมถึงการรวบรวมข้อมูลไว้เฉพาะเพื่อกิจกรรมสื่อมวลชนซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อสื่อสารในวงกว้าง อย่างไรก็ตามการเก็บรวบรวมดังกล่าวต้องจัดให้มีการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลตามมาตราฐานด้วย

2) ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าสิทธิพิเศษหรืออภิสิทธิ์ในการคุ้มครองสื่อมวลชนนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ ดังนั้น กิจกรรมสื่อมวลชนโดยปัจเจกที่จะเข้าช้อยกเว้นกิจกรรมสื่อมวลชนได้ต้องเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะเท่านั้น นอกจากนั้นพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทยยังได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าการใช้หรือเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่ทำการเก็บรวบรวมไว้เฉพาะเพื่อกิจกรรมสื่อมวลชนที่จะเข้าช้อยกเว้นตามมาตรา 4(3) ได้นั้นต้องเป็นไปตามจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพ “หรือเป็นประโยชน์สาธารณะเท่านั้น” อย่างไรก็ตามผู้เขียนเห็นว่ากิจกรรมของปัจเจกที่จะเข้าช้อยกเว้นตามมาตรา 4(3) ได้ควรเป็นการใช้หรือเปิดเผยข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะโดยแท้จริงซึ่งมีน้ำหนักและได้สัดส่วนกับความจำเป็นในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลด้วย นอกจากนั้นการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลเพื่อกิจกรรมสื่อมวลชนในกรณีที่ยังไม่ได้ใช้หรือเปิดเผยก็สามารถเข้าช้อยกเว้นนี้ได้แต่ต้องมีเจตนาเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะโดยแท้จริงเท่านั้น จากที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นมีความสำคัญและความจำเป็นต่อสังคมประชาธิปไตยอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีสิทธิหรือเสรีภาพใดมีค่าเหนือกว่ากัน เมื่อสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวเกิดความขัดแย้งจึงต้องหาจุดที่สมดุลและได้สัดส่วนในการคุ้มครอง ดังนั้น ผู้เขียนจึงเห็นว่ากิจกรรมสื่อมวลชนไม่ควรได้รับการยกเว้นจากกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลโดยอัตโนมัติในทุกกรณี แต่ต้องพิจารณาเป็นกรณีๆ ไป

5. การชั่งน้ำหนักระหว่างการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและการคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

จากการศึกษาแนวคำวินิจฉัยของศาลยุโรปและศาลสหราชอาณาจักรหลายคดีพบว่า เมื่อสิทธิส่วนบุคคลและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเกิดความขัดแย้งกัน ศาลจะชั่งน้ำหนักเพื่อพิจารณาว่าสิทธิหรือเสรีภาพใดควรคุ้มครองและปกป้องมากกว่ากันในกรณีพิพาทดังกล่าว (the balancing test) โดยตัวแปรที่สำคัญที่จะทำให้การคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นมีน้ำหนักมากกว่า คือประโยชน์สาธารณะที่เกิดขึ้นเฉพาะจากการเปิดเผยข้อมูลหรือการแสดงความคิดเห็นในกรณีนั้นๆ²⁶ โดยผู้เปิดเผยข้อมูลต้องแสดงให้เห็น

²⁶ Gavin Phillipson, “Press Freedom, the Public Interest and Privacy” in *Comparative Defamation*

เห็นว่าประโยชน์สาธารณะที่เกิดขึ้นจากข้อมูลที่ตนเปิดเผยนั้นมีความสำคัญ มีความจำเป็น มีคุณค่าและน้ำหนักที่ควรต้องได้รับการคุ้มครองมากกว่าประโยชน์ที่ได้จากการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล²⁷

ทั้งนี้ ในการชั่งน้ำหนัก คำพูด ข้อความหรือข้อมูลแต่ละประเภทที่ถูกเปิดเผยหรือแสดงความคิดเห็นอาจมีคุณค่า คุณสมบัติ หรือน้ำหนักที่ควรได้รับการคุ้มครองไม่เท่ากัน ส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะที่มีน้ำหนักไม่เท่ากัน (hierarchy of speech) ดังนั้น การเปิดเผยข้อมูลประเภทหนึ่งจึงอาจมีน้ำหนักมากจนก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะที่มีน้ำหนักมากเพียงพอที่จะเข้าช้อยกเว้นกิจการสื่อสารมวลชนได้ ในขณะที่การเปิดเผยข้อมูลอีกประเภทอาจไม่มีน้ำหนักเพียงพอที่จะเข้าช้อยกเว้นดังกล่าว จากแนวคำพิพากษาของศาลแห่งสหราชอาณาจักรปรากฏว่าประเภทข้อความที่มีคุณค่าในลำดับขั้นสูงสุดที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะสูงที่สุดคือการเปิดเผยข้อมูลหรือแสดงความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับการเมืองหรือบุคคลสาธารณะที่มีหน้าที่ทางการเมือง เนื่องจากการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์สาธารณะโดยตรง นอกจากนี้การแลกเปลี่ยนข้อมูลหรือความคิดเห็นที่เกี่ยวข้องกับองค์กรทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองก็มีความสำคัญอยู่ในลำดับเดียวกัน โดยข้อมูลที่มีคุณค่ารองลงมาคือข้อมูลที่ก่อให้เกิดปัญหาหรือเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเนื่องจากข้อมูลดังกล่าวมีความสำคัญต่อการพัฒนาปัจเจกเพื่อให้มีความสามารถในการมีส่วนร่วมในสังคม อนึ่ง งานศิลปะก็ถือว่ามีคุณค่าในลักษณะและเหตุผลที่ใกล้เคียงกันกับข้อมูลทางการศึกษาเพราะช่วยพัฒนาปัจเจกชนให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ส่วนชุดข้อมูลที่ไม่มีความสำคัญหรือถือว่ามีคุณค่าในลำดับขั้นที่ต่ำที่สุด ได้แก่ การค้นหาหรือข้อมูลเพื่อความบันเทิง เป็นต้น²⁸ ในการนี้ศาลยุโรปและศาลแห่งสหราชอาณาจักรยังได้เน้นย้ำว่าข้อมูลที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะต่างจากข้อมูลที่อยู่ในความสนใจของสาธารณะ เช่น ในคดี *Von Hannover* ศาลสิทธิมนุษยชนยุโรปกล่าวว่า จุดประสงค์ในการเผยแพร่รายละเอียดเรื่องราวชีวิตส่วนตัวของผู้ร้องซึ่งเป็นบุคคลสาธารณะเพื่อตอบสนองต่อความต้องการและความอยากรู้อยากเห็นของสังคมไม่ถือเป็นการก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะและสังคมอย่างแท้จริง²⁹

and Privacy Law, ed. Andrew T Kenyon (Cambridge: Cambridge University Press 2016), 136.; Paul Wragg, "Protecting Private Information of Public Interest: Campbell's Great Promise, Unfulfilled," *Journal of Media Law* 7, no. 2 (2015): 225.

²⁷ *Hayden v Dickenson* [2020] EWHC 3291.

²⁸ *Campbell v Mirror Group Newspapers Ltd.*

²⁹ *Von Hannover v Germany* [2005] EHRR 1.

ถึงแม้ว่าจะมีนักวิชาการบางท่านได้ชี้ว่าการจัดเรียงลำดับความสำคัญของข้อมูลหรือคำพูดตามประเภทต่าง ๆ เป็นอันตรายต่อเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเนื่องจากทุกประเภทของคำพูดหรือการแสดงความคิดเห็นควรมีคุณค่าที่เท่าเทียมกัน นักวิชาการส่วนใหญ่ต่างเห็นพ้องต้องกันว่า การแบ่งแยกประเภทและการจัดลำดับชั้นนั้นมีความจำเป็นต่อการชั่งน้ำหนักระหว่างความจำเป็นในการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลหรือข้อมูลส่วนบุคคลกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น เพราะหากการเปิดเผยข้อมูลทุกประเภทเข้าช้อยกเว้นสื่อมวลชนหรือได้รับการคุ้มครองเหมือนกันหมดก็จะไม่สามารถให้การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้เลย³⁰ ในขณะเดียวกันประเภทของข้อมูลยังมีผลต่อน้ำหนักและความจำเป็นในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลด้วย ทั้งนี้ ข้อมูลส่วนบุคคลที่มีความละเอียดอ่อนหรือข้อมูลส่วนบุคคลที่อ่อนไหว (sensitive personal data) อาจมีน้ำหนักและความจำเป็นในการคุ้มครองมากกว่าข้อมูลประเภทอื่น ๆ เช่น ข้อมูลพฤติกรรมทางเพศหรือข้อมูลสุขภาพ การเสนอข่าวจึงอาจเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลบางประเภทได้ตามความจำเป็นแต่ควรปกปิดข้อมูลส่วนบุคคลที่อ่อนไหวไว้ นอกจากนี้ยังมีตัวแปรหรือปัจจัยอื่น ๆ ที่ศาลต้องคำนึงถึง เช่น ความมีชื่อเสียงของบุคคลที่ถูกเปิดเผยข้อมูล วัตถุประสงค์ของการรายงานข่าว พฤติกรรมที่มีมาก่อนของบุคคลดังกล่าว ประเภท รูปแบบ ตลอดจนผลกระทบของการรายงานข่าวและพฤติกรรมอื่น ๆ³¹ โดยหากการรายงานข่าวที่มีการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลก่อให้เกิดความเสียหายกับเจ้าของข้อมูลเป็นอย่างมาก ความจำเป็นในการคุ้มครองข้อมูลดังกล่าวก็จะมีน้ำหนักมากขึ้นตามไปด้วย

สำหรับประเทศไทย ตามมาตรา 32 แห่งรัฐธรรมนูญได้กำหนดว่าการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้ประโยชน์ไม่ว่าในทางใด ๆ จะกระทำมิได้ เว้นแต่โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ตราขึ้นเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อประโยชน์สาธารณะ และตามมาตรา 4(3) ของพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลก็ได้กำหนดอย่างชัดเจนว่ากิจการสื่อมวลชนที่จะเข้าช้อยกเว้นตามพระราชบัญญัติได้นั้นต้องเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ จากบทบัญญัติดังกล่าวจึงเห็นได้ว่าแนวทางการชั่งน้ำหนักความสมดุลระหว่างการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของไทยนั้นได้ให้น้ำหนักกับประโยชน์ต่อสาธารณะเช่นเดียวกับแนววินิจฉัยของศาลยุโรปและสหราชอาณาจักร แต่ยังไม่มีความเห็นหรือคำวินิจฉัยของศาลไทยที่แน่ชัดว่าการใช้หรือเปิดเผยข้อมูลประเภทใดบ้างที่จะถือเป็นประโยชน์สาธารณะที่แท้จริง และเป็นข้อมูลที่มีน้ำหนักมากกว่าความสำคัญในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลอื่นจะเข้าช้อยกเว้นกิจการสื่อมวลชนได้ ในการนี้ผู้เขียนเห็นว่าการเปิดเผยข้อมูลที่เกิดประโยชน์

³⁰ Eric Barendt, "Privacy and Freedom of Speech," in *New Dimensions in Privacy Law: International and Comparative Perspectives*, eds. Andrew T Kenyon and Megan Richardson (Cambridge: Cambridge University Press, 2006), 18-20.

³¹ *Weller v Associated Newspapers Ltd* [2016] WLR 1541, 1.

ต่อสาธารณะนั้นอาจมีน้ำหนักในแต่ละกรณีต่างกันขึ้นอยู่กับประเภทและความสำคัญของข้อมูล ในขณะเดียวกันประเภทของข้อมูลก็มีส่วนต่อน้ำหนักความจำเป็นในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลต่างกัน ดังนั้น ถึงแม้ข้อมูลส่วนบุคคลที่ถูกเปิดเผยจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะก็ไม่อาจมีน้ำหนักสูงกว่าความจำเป็นในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและสามารถเข้าช้อยกเว้นเพื่อกิจการสื่อสารมวลชนได้ในทุกกรณี การจะเข้าช้อยกเว้นกิจการสื่อสารมวลชนเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือไม่จึงต้องพิจารณาเป็นกรณีๆ ไป โดยผู้เปิดเผยข้อมูลต้องแสดงให้เห็นว่าการเปิดเผยข้อมูลนั้นเป็นประโยชน์สาธารณะอย่างแท้จริงและมีน้ำหนักและความจำเป็นมากกว่าประโยชน์จากการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น อาจนำแนวทางการชั่งน้ำหนักของสหภาพยุโรปและสหราชอาณาจักรมาพิจารณาประกอบกับการวิเคราะห์ประโยชน์สาธารณะตามบริบทของสังคมไทย

6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่าตามแนวทางของสหภาพยุโรปและสหราชอาณาจักรกิจกรรมของนักข่าวพลเมืองหรือบุคคลธรรมดาผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์สามารถเข้าช้อยกเว้นกิจการสื่อสารมวลชนตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลได้ แต่ต้องมีความสามารถและมีเจตนาสื่อสารต่อสาธารณชนในวงกว้างในเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะโดยแท้จริง ในบทความนี้ผู้เขียนได้เสนอว่าการปรับใช้ช้อยกเว้นมาตรา 4(3) แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของไทยควรยึดตามแนวทางดังกล่าวเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในสังคมประชาธิปไตยและเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ อย่างไรก็ตามกิจการสื่อสารมวลชนที่จะเข้าช้อยกเว้นดังกล่าวได้ควรพิจารณาเป็นกรณีๆ ไปโดยต้องเป็นการเปิดเผยข้อมูลเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างแท้จริงซึ่งมีน้ำหนักและความสำคัญมากกว่าประโยชน์หรือความจำเป็นในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล เนื่องจากข้อมูลแต่ละประเภทมีคุณค่า ความสำคัญและน้ำหนักไม่เท่ากัน เพื่อให้เกิดความแน่นอนในการตีความและความเหมาะสมในการปรับใช้ช้อยกเว้นเพื่อกิจการสื่อสารมวลชนมากยิ่งขึ้น ผู้เขียนจึงเสนอว่า

1) ควรออกกฎหมายลำดับรองกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเงื่อนไขของบุคคลและกิจกรรมที่สามารถเข้าช้อยกเว้นกิจการสื่อสารมวลชน รวมถึงการกำหนดขอบเขตการยกเว้นการใช้บทบัญญัติทั้งหมดหรือบางส่วนบังคับบุคคลและกิจกรรมที่เข้าเงื่อนไขในการนี้อาจจำแนกประเภทข้อมูลและกำหนดตัวแปรที่สำคัญที่ใช้ในการพิจารณา โดยนำแนวทางการชั่งน้ำหนักระหว่างการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของสหภาพยุโรปและสหราชอาณาจักรมาพิจารณาประกอบกับบริบทของสังคมไทย

2) จัดทำแนวทางหรือคู่มือกิจการสื่อสารมวลชนซึ่งสามารถเข้าช้อยกเว้นกิจการสื่อสารมวลชนได้ให้แก่สื่อมวลชน นักข่าวพลเมือง ตลอดจนประชาชนผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ทั่วไป

References

- Barendt, Eric. "Privacy and Freedom of Speech." In *New Dimensions in Privacy Law: International and Comparative Perspectives*, edited by Andrew T Kenyon and Megan Richardson, 8-20. Cambridge: Cambridge University Press, 2006.
- Boonyarat Chokebandanchai. *Journalism Law: Protection of Privacy Rights and Reputation*. Phitsanulok: Naresuan University, 2015 [in Thai]
- Fuster, Gonzalez, Gloria, *The Emergence of Personal Data Protection as a Fundamental Right of the EU*. Switzerland: Springer International Publishing, 2014.
- Gavison, Ruth. "Privacy and the Limits of Law." *The Yale Law Journal* 89, no. 3 (1980): 421-471.
- Nagel, Thomas. "Concealment and Exposure." *Philosophy & Public Affairs* 27, no. 1 (1998): 3-30.
- Phillipson, Gavin. "Press Freedom, the Public Interest and Privacy." In *Comparative Defamation and Privacy Law*, edited by Andrew T Kenyon, 136. Cambridge: Cambridge University Press, 2016.
- Rowbottom, Jacob. *Media Law*. UK: Hart Publishing, 2018.
- Voigt, Paul and Bussche, Von Dem, Axel, *The EU General Data Protection Regulation (GDPR) A Practical Guide*. Switzerland: Springer International Publishing, 2017.
- Wall, Melissa. "Citizen Journalism: A retrospective on what we know, and agenda for what we don't." *Digital Journalism* 6, no 3 (2015): 797-813.
- Wong, Benjamin. "The Journalism Exception in UK Data Protection Law." *Journal of Media Law* 12, no.2 (2020): 216-236.
- Wragg, Paul. "Protecting Private Information of Public Interest: Campbell's Great Promise, Unfulfilled" *Journal of Media Law* 7, no. 2 (2015): 225-250.